

MEDELENISMUL ȘI RECEPTAREA SCRITORILOR STRĂINI

THE MEDELENISM AND THE RECEPTION OF FOREIGN WRITERS

E un făcut: “Toate gândurile duc la Medeleni”.
(Ionel Teodoreanu: Ulița copilăriei)

Aurel L. BERHECI
Adresa: 310118-Arad,
str. Eroul Necunoscut nr. 15-b

Abstract

In this paper, the author presents the Romanian writer Ionel Teodoreanu. He wrote the most beautiful pages of the special delivery period, the childhood and the teenage, so called “the Golden Age” of man. The feelings of this age have a special national peculiarities of the lirico-epic style, such as gentleness, melancholy and nostalgia, which forms one of our main national psychological features. But, in the old provinces: Moldavia and Bukovina of our contry, according to our great literary critics, it is called “medelenism”, a name acquired from our literary critics. The novel “At Medeleni” in the presentation of a trilogy (Unreliable Boundary, Roads and Gone with the Winds) is one of the most significant literary work of Ionel Teodoreanu. The description of the childhood world, allow us to bring together with comparative literature foreign authors of the romantic current, and with the well-renowed little stories “Carroture” written by the French novelist Jules Renard.

Key words: *the childhood world, Danutz, Olgutza and Monika, Medeleni farm, foreign romantic writers*

Cuvinte cheie: *lumea copilăriei, Dănuț, Olgița, Monica, moșia Medeleni, scriitori romantici străini*

1. Perioada copilăriei, până în secolul 17, nu s-a bucurat de o atenție deosebită în literatură. Nu a fost în mentalitatea timpului descrierea acestei lumi, și nu s-a evidențiat,- după cum afirmă Ovidiu Drimba [1] - “o conștiință a particularității acestei vârste”.

Odată cu apariția romantismului, în sec. 18, se deschid largi valențe de exprimare în domeniul literar - artistic în sfera emoțională prin afirmarea originalității, spiritualității și exacerbată sensibilității. În acest cadru, - după I. Zamfirescu și Margareta Dolinescu [2] se declanșează și prezentarea unor orientări educative, precum și descrieri mai mult sau mai puțin fericite ale copilăriei. Astfel, J.J. Rousseau (1712-1778) a scris romanul pedagogic *Emil sau despre educație*, iar F.Schiller (1759-1805) lucrarea *Über Naïve und Sentimentale Dichtung*.

În sec. 19, H.C. Andersen (1805-1875) prezintă poveștile sale,- capodopere ale literaturii pentru copii,- *Basmă povestite pentru copii, Basmă noi*; Ch. Dickens (1812- 1870)- *Oliver Twist*; surorile Charlotte și Emily Bronte descriu copilării carentate – *Jane Eyre*, respectiv *La răscruce de vânturi*.

Proza realistă rusă, prin Turgheniev (1818-1883) – *Părinți și copii*; Dostoievski (1821-1881) – *Frații Karamanzov*, descrie copilării triste, austere și chiar de dramă familială.

În sec. 19/20, scriitorul francez Jules Renard (1864-1910) în *Morcoveață*, prin scurtele secvențe neduoase ale copilării realizează o formă artistică aparte. Scriitoarea suedeză [3] Selma Langerlof (1858-1940) descrie pagini de o rară și caldă puritate sufletească a copilării în *Legende despre Iisus*.

La noi în țară, curentul romantic s-a manifestat mai târziu, în perioada postpașoptistă. Indreptarea atenției noastre este spre o minunată descriere a lumii copilării, unde Ionel Teodoreanu în romanul *La Medeleni* a reușit să realizeze un concept “medelenist”.

2. Există sintagme și cuvinte care odată pronunțate evocă un nume, o idee sau un eveniment bine cunoscut; spre pildă: pe lângă ..., seara pe deal ..., de ce nu vii ..., ș.a.; ele ne îndeamnă automat pentru completare: ... plopii fără soț, ...buciumul sună cu jale, ... lângă al meu braț, - spre autorul lor Mihai Eminescu.

De asemenea, sintagmele: casa bunicilor, Olguța, Dănuț și Monica, moșia Medeleni ș.a. ne evocă lumea copilării, viața patriarhală de la țară, și cu predilecție romanul *La Medeleni* al lui Ionel Teodoreanu [4] în forma trilogiei: *Hotarul nestatornic, Drumuri și Între vânturi* (1925-1927).

În *Ulița copilării* (1922), a aceluiași autor, ni se prefigurează trilogia medelenistă, a cărei acțiune se petrece tot la Moșia Medeleni, situată pe malul Prutului. Sonia, unul din personajele principale ale povestirii *Vacanța cea mare*, într-o scrisoare către prietena sa, se exprimă astfel:

“Any, sunt la Medeleni ...

Auzi tu ce plin și ce înalt sună: Medeleni!

Te întrebi: E numele firesc al unui clopot florentin? Al unui șipot de munte? Al unei cantilene?

În amurg, când se întorc cirezile de la pășune, tălăngile destramă un vaiet plângător, prin care lămuresc silabă cu silabă: “Medeleni, Medeleni ... Medeleni ... Medeleni...”

Autor a numeroase romane, Ionel Teodoreanu (7 ian. 1897 n. Iași - 3 febr. 1954) a excelat în literatura românească cu trilogia lirico-epică a copilării și adolescenței “*La Medeleni*”, unde face o incursiune adâncă în lumea copilării. În ea găsim un conținut artistic de autentică și sublimă poezie.

3. În tipologia temperamentului, în primul plan se află **Dănuț**, care formază “centrul universului”, iar în jurul lui se învâртеște totul (părinții, bunicii, surorile...întreaga familie cu slugile, prietenii, animalele, livada, ulița).Dănuț manifestă dorința de a face impresie, de a atrage atenția celor din jur, de a fi remarcat; el se simte ca o forță, care îi sancționează pe adversarii

surorii sale Olguța. Dănuț a trăit în permanență într-un sentiment nostalgic a copilăriei, în și după adolescență până la sfârșitul vieții sale.

La rândul ei, **Olguța** dă dovadă de bună creștere, dar cu o tentă ostentativă, chiar provocatoare; ea are puterea de a exprima un sentiment, o părere cu pretenție de prețiozitate. Ferment activ în permanență, suflet viu și vioi, dominant, ea a dirijat întreaga atmosferă a vieții medeleniste, iar plecarea ei prematură în eternitate a reprezentat suprema dăruire de sine.

Ambii frați redimensionează realitatea, dar Olguța subordonează tot ce-i înconjoară aspirațiilor ei concrete. Ea are o luciditate băiețească, dar și un farmec aparte.

Monica, în schimb, e o prezență aparte, galeșă, duioasă, blândă și grijulie; ea este plină de sentiment și de atenție. Are o feminitate delicată și distinsă; în jurul ei plutește o atmosferă lirico-contemplativă, cu o ușoară notă de melancolie. Monica are o atitudine pendulantă între cei doi frați și reușește întotdeauna să echilibreze cele două temperamente.

Încă din această perioadă a copilăriei se întrezărește diferențierea profilului psiho - sexual, și anume “eternul” feminin care se completează cu “puterea” masculină, întregindu-se astfel reciproc. Ambele părți, însă, se află sub dubla incidență a acestei vârste: indeciziunea sufletului copilăresc cu îmbinarea trăirilor reale cu cele imaginare - ce-i fac oscilanți. Ei se află în căutarea propriei identități a eului – ce-i conduc la imitarea adulților.

4. Plăsmuirea fundalului psihologic al copilului are loc prin trăire sinceră, prin educație, învățare și formare a deprinderilor, în care atmosfera caldă și armonioasă, în deosebi a mamei, deține un rol deosebit – dacă nu chiar hotărâtor – pentru întreaga viață a viitorului adult. De aici și importanța celor “șapte ani de acasă”, perioadă când se pune temelia, elementele de bază a caracterului, a structurii psiho-afective a omului societății de mâine.

Importanța valoric educativă a acestui prim capitol al vieții, reiese și din faptul că dintre toate viețuitoarele pământului, numai omul are cea mai lungă copilărie. Criticul literar **Nicolae Ciobanu** [5] în baza acestui univers de viață a copilăriei întru totul încheat, avansează termenul de “viziune medelenistă” cu vacanțe, jocuri, trăiri de basm, mimarea adulților și trăiri afective de tip edenic. Această viziune, prin autenticitatea ei și intensă trăire armonică se modelează într-un adevărat concept al vieții copilăriei.

Conceptul medelenist, așa dar, născut în vechea Moldovă poate fi considerat autentic românesc: un mod de a privi viața cu o tentă utopic-romantică, unde anacronismul are un conținut artistic, este încântător și, chiar sublim. Actualitatea timpului este, fie mistificată, fie înfrântă sau chiar reprimată; astfel încât trăirea copilăriei contopește viața cu basmul, realul cu idila, creind astfel un adevărat și inedit microcosmos uman.

Conceptul medelenist are ca fundament psihologic trăirea afectivă a duioșiei, melancoliei și nostalgiei. Gingășia și delicatețea duioșiei simțită în inimă, pe cât de intensă și profundă în interior – dar fără valori de zburcium – pe atât de liniștită și senină ne apare în exterior; fiind lipsită de orice scop, necăutând gratificarea, ea este trăită ca o desăvârșire aactivă lăuntrică.

Visarea însoțită mai întotdeauna de o adiere melancolică și având un pronunțat caracter pasiv depășește aspectul senzorial-perceptiv a mediului natural; relația copiilor medeleni cu natura rezultă din înclinația lor spre dimorfismul poetic vegetal: zarzărul înflorit, - ce sugerează sinceritate, puritate și bogăție sufletească,- și nucul verde din grădina casei,- ce stă temeinic de strajă a poveștilor copilăriei. Această admirația contemplativă a naturii, se completează cu uitarea propriului eu și apropiere de cer; ea este ca o trăire meditativă a unei “a doua noastră viață”, transpunându - ne într-o altă lume, de nostalgie.

5. Duișia și visarea, contemplarea melancolică, dorul mângâietor și nesfârșit, alături de nostalgie - cu precădere a unei “lumi pierdute”- constituiesc trăiri afective intense, dificil de

explicat și dificil de înțeles, dacă nu chiar inefabile. Ele au o notă aparte și permit aprecierea ca făcând parte integrantă din fundalul psihologic specific românesc (A. B. – [6,7,8]. Ele pot fi apreciate ca o treaptă de bază a cunoașterii emoționale ce depășește nu numai treapta senzorial-empirică și pragmatică, dar și pe cea rațională. Neapartenând unei clase anume de obiecte, există premiza accepțiunii provenienței lor dintr-un principiu exterior, extrasenzorial, transcendențial, superior cunoașterii intelectuale. Mircea Eliade [9] consideră aceste trăiri emoționale, ca fiind o retrăire din epoca paradiziacă a omului primordial “in illud tempus”, de legătură a omului cu Divinitatea, de abolire a Timpului și lipsa Istoriei; ele fac parte din gândirea simbolică, ce apare înaintea rațiunii discursive și chiar înaintea limbajului.

Trăirea nostalgică poate fi simțită chiar din prima tinerețe, fiind orientată fie în trecutul imediat, -lumea copilăriei-, fie înspre un viitor puțin definit, dar cu nuanțare edenică și apropiere de Cer.

Vinderea moșiei Medelenilor nu a însemnat însă prabușirea în neant a edenului medelenist; fiind adânc sădită în sufletul moldovenesc, ea înflorește permanent în copilărie, se încarcă de încântare în adolescență și se hrănește spiritual la maturitate.

George Călinescu [10] în imensul volum *Istoria literaturii române de la origini și până în prezent*, din cele 7 pagini rezervate lui Ionel Teodoreanu, primele 4 pagini sunt rezervate criticii romanului *La Medeleni*. Este îndeajuns de semnificativ, credem.

Mai departe, George Călinescu prezintă scriitorii autohtoni care au “medelenizat”: Profira Sadoveanu “în chip mai realist și în stil foarte sprinten, propria sa copilărie” (p.936); Anișoara Odeanu “vine cu un medelenism de sursă feminină” (p. 965); Ion Iovescu prezintă o proză metaforică folosind noțiuni culte, dar care au o notă cu desăvârșire falsă” (p. 930); la Dan Petrașincu se aseamănă cu romanele lui Ionel Teodoreanu, prezentând însă “neînțelegerea dintre artist și femeia mediocră”(p.966); iar Ion Minulescu în *Corigent la limba română* face o replică mai zgomotoasă a medelenismului lui Ionel Teodoreanu” (p. 695-696).

6. Evocarea vârstei copilăriei medeleniste, constată G. Călinescu [11] “duce în chip vădit la scriitorul francez [12] Jules Renard (1864-1910), un remarcabil stilist. Rememorarea universului copilăriei din lucrarea *Morcoveață* se face prin scurte povestiri de factură realist-naturalistă; structura romanului se desfășoară pe momente (la scăldat, la vânatoare), tablouri (găinile, câinele, iepurii), incidente (miezul de pâine, musca) și scurte succesiuni de replici (ultimul cuvânt), care dau imaginea unei copilării ciudate: comportamentul bizar al părinților, iar inegalitatea afectivă acordată de părinți celor trei copii au ca rezultat irosirea frumuseții vieții copilăriei.

Formulând anumite principii și soluții, precum lucrări de întindere limitată, dar cu epuizarea concisă a fiecărei idei, Jules Renard realizează o formă artistică desăvârșită.

Concluzii

- Autorul Ionel Teodoreanu și descrierea excelentă a “vârstei de aur” a copilăriei au primit aprecierea criticii acelor vremuri; astfel, Garabet Ibrăileanu (ap. G. Călinescu, 11, p. 754) prețuiește “delicatețea lui poetică ce nu are echivalent în literatura românească”.

- Evocarea vârstei copilăriei, afirmă marele nostru critic literar George Călinescu “rămâne foarte personală prin tinerețea ei autentică, prin extraordinara memorie a copilăriei”, iar autorul reconstruiește în ton idilic acea vârstă a exuberanței pe care adultul o uită de obicei ușor.

- Marele umanist Nicolae Margineanu [13], elogiază faptul că în literatura românească “cele mai frumoase pagini despre copilărie și adolescență le-a scris Ionel Teodoreanu. De aceea, Medelenii ar putea prezenta interes și pe plan internațional”.

Idee, spunem și noi, ce ar necesita cinstirea și gratificația lui Ionel Teodoreanu - alături de marele umanist Nicolae Mărgineanu - prin aprecierea în fapt de către Autoritățile și Instituțiile naționale actuale în drept.

Bibliografie

1. Drimba, O., *Istoria culturii și civilizației*, vol. 3, Ed. Științifică București, 1990, p. 667-668.
2. Zamfirescu, I. și Dolinescu, M., *Istoria Literaturii Universale*, vol. 3, Ed. Didactică și Pedagogică București, 1973.
3. Selma, L., *Legende despre Iisus*; Ed. Universalia Craiova, 1990.
4. Teodoreanu, L., *La Medeleni*, 3 vol, Ed. pentru Literatură, București, 1967.
5. Ciobanu, N., *Prefață la romanul La Medeleni*, vol. 1, p. V-XVI).
6. Berheci, A., *Starea de duioșie la români (încercare de definiție)*; Rev. Viața de pretutindeni; Arad, an II, nr 8-12 (19-23), dec 2006, p.59.
7. Berheci, A., *Nostalgia unei lumi pierdute*; Rev Viața de pretutindeni; Arad, an III, nr 1-7(24-30), iul 2007, p. 34.
8. Berheci, A., *Despre melancolie*; Rev de pretutindeni; Arad, an III, nr 8-12(31-35), dec 2007, p. 34.
9. Eliade, M., *Eseuri*; Ed Științifică, București, 1991.
10. Călinescu G., *Istoria literaturii române – Compendiu*; Ed. Minerva, București, 1983.
11. Călinescu G., *Istoria literaturii române de la origini și până în prezent*; Ed. Minerva, București, 1982, p. 750-757.
12. Renard, J., *Morcoveață*; Ed. Vizual, București, 1994.
13. Mărgineanu N., *Psihologie și literatură*; ed a II-a, Ed Dacia, Cluj-Napoca, 2002, p. 227.